

Les barballeres de la gallina

(ALDC, VI, 1453. Les barballeres de la gallina)

L'apèndix carnós que tenen els galls i gallines entre bec i coll' coneix *barbes* i els seus der. com a mots predominants en la major part del territori, com passa amb les denominacions de la barba de la cabra (veg. mapa 811, al qual remetem per a alguns dels comentaris). *Barbes* coneix el der. *barbetes* 146, 166, 187, *barbons*, amb la var. *bargó* 103 per dissimilació i equivalència acústica, *barbisses* 1, possible adaptació del fr. *barbiches*, i *barbera* 151, amb el suf. *-era* (< -ARIA), que indica el lloc que designa el nucli, a més del compost *sotabarba* 127, extensió de 'part carnosa que forma bossa entre el mentó i el coll' aplicat a l'home. Són der. més complexos *barballeres*, der. de *barballes* 118, 122 o de *barbelles* 17, 93 (amb el suf. *-all* o *-ell*), amb les var. *barbilleres* 102, 107, 108, 111, 124, 144, 149, 155, 156, 159, 162, 164, 168, 171, 173, del cat. occ. (potser der. de *barbilla* o d'un anterior *barb[e]l·leres*, amb tancament [e] > [i], per assimilació a la [ʎ]), *barmalleres* 47, 61, per dissimilació, *marmalleres* 31, 38, 39, 56, per assimilació del mot anterior, amb equivalència acústica [ʎ] = [ɲ] en *marmanyeres* 62; altres der.: *barbarelles* 41, metàtesi de *barballeres*, que alhora s'ha dissimilat en *barbanelles* 79; *barboleres*, der. de l'oc. *barbòla*, que té un suf. dim.; *barbollera* 16, var. probablement per encreuament amb *barballera*; *barballoles* 86, 90, 95, 97, 98, un altre der. de *barbolla*, amb la var. dissimilada *barbaroles*, com ho són *barballons* 10, 57, 83 i, amb assimilació, *balballons* 188, un i altre amb el suf. dim. *-ó* (< -ONE); *barbutxera* 129 deu tenir per

base **barbutxa*, amb el suf. dim. cast. *-utxa*, completat amb el suf. de *barballera*; *barbaqueres* 68 presenta una modificació obscura del segon element.

La idea de 'cosa que penja' és present en els vocables *arracades*, de l'àr. andalusí *ARRAQQADA* 'dormilega' "porque por su tamaño descansa en los hombros" (Corriente, que no està d'acord amb la proposta **AL-QARRÂṬ* del DECAt, que adduïm al PALDC, II, mapa 155), amb les var. aferètiques *racares* 85, amb rotacisme de *-d-*, i *r[e]cades* 126, per l'alternança /a/ - /e/ (en val. *arracades* es diu sobretot de les de les cabres); *penjants* 2, 7, 14, manlleu al fr. *pendants*, i *pendientes* 87, 100, 106, 173, manlleu al cast.; *mamelles* 4, der. de *MAMÏLLA* (veg. mapa 846); *papades* 148, 158, 179, der. de *pap*, de verbal de *papar* 'menjar' (< *PAPPARE*), com *paperes* 115 (veg. mapa 888); *cireres* 67, per metàfora d'aquest fruit (< *CERASIA*). Els noms també poden referir-se al lloc d'on pengen les barballeres: *bescollera* 12, der. de *bescoll* (< *batcoll* × prefix *bes-*), *gargantilles* 108, 133, format sobre una arrel onomatopeica *GARG-* relativa a fenòmens guturals, com *gargamella* 5, 37.

Galams 76, 81 sembla que té per base *gala* 'cassanella del roure' (< *GALLA*) encreuat amb *gam* 'malura'; probable extensió de l'accepció "excrecència carnosa en el coll d'un bou, d'una ovella" (*DIEC*). Desconeixem l'origen de *bacallons* 64.

Una ullada geogràfica reflecteix la gran extensió de *barballeres* tant al Principat com al País Valencià, ço que reforça una vegada més la unitat de la llengua, i, alhora, l'escassetat d'aquest significat per a 'barbes de la cabra'. *Barbons* és bal. i *arracades*, tort. i alg.

Barballera és el mot normatiu, bé que com a "plec penjant que fa la pell de sota el coll en el bou i en altres animals", des del *DG1*, 1932.

